

VASSE; VASSERGRAFVELD EN HEZINGER ESCH

VASSE
ROUTE 10 km

Hou je van natuur en ben je nieuwsgierig naar vroegere tijden? Dan kun je je hart ophalen bij de Vasserheide en het Vassergrafveld. In dit gebied wemelt het van de archeologische monumenten. Grafheuvels duiken op in het landschap.

Deze route wordt bijgehouden door Bernadette Koopmans. De infopunten zijn samen met natuurgids Bram Jongmsa geschreven. Beiden zijn vrijwilligers.

20
24

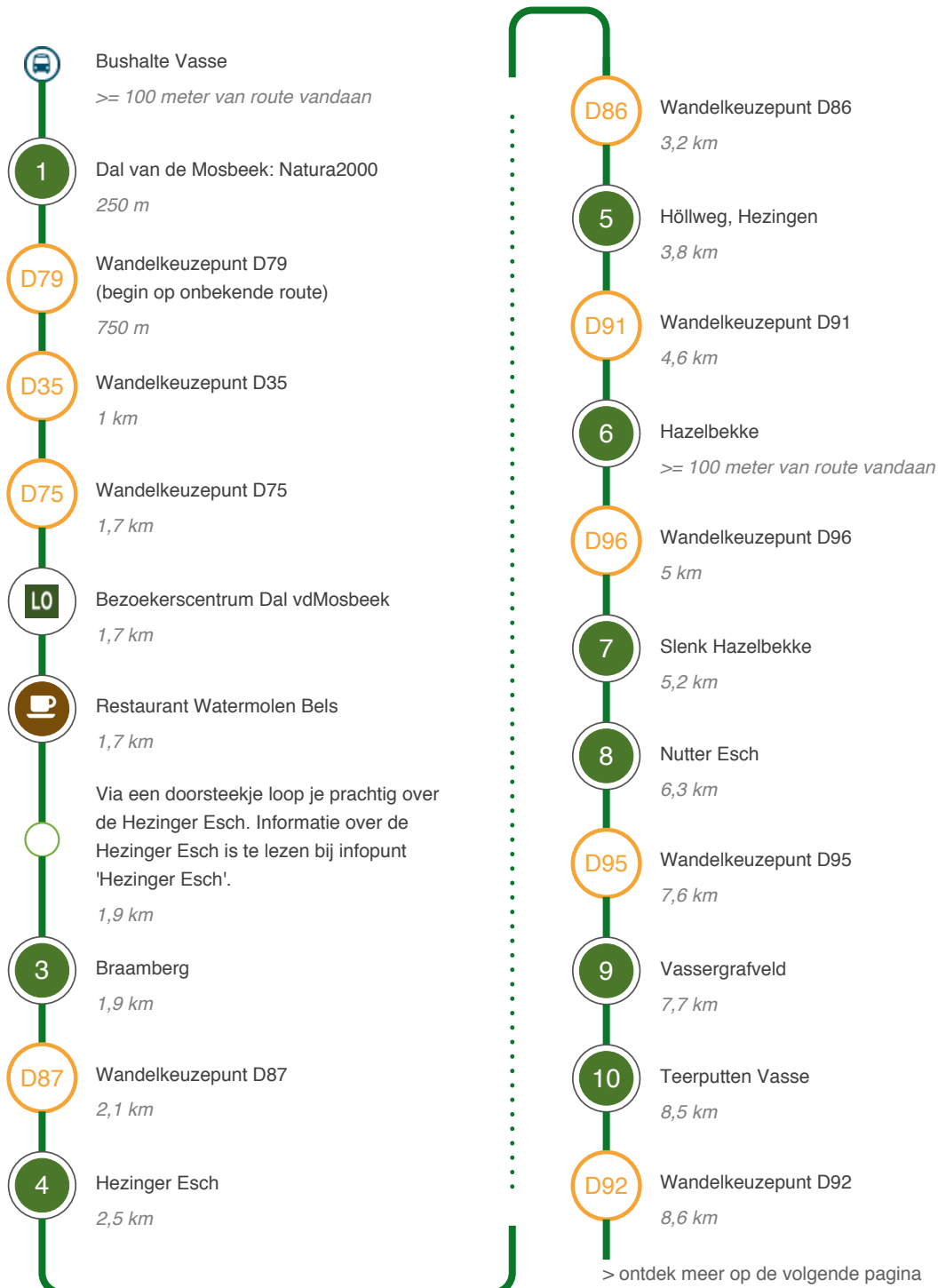

Vasse; Vassergrafveld en Hezinger Esch

Hoe kom ik bij het startpunt?

Mogelijke startpunten: Bushalte Vasse (ook bereikbaar met OV): 7661 PD Vasse; Bezoekerscentrum Dal van de Mosbeek: Bergweg 8, 7663 TB Mander; Brandtoren: Hooidijk 64, 7662 PB Hezigen; Bij alle startpunten is (gratis) parkeergelegenheid. NB aanlooproutes: volg de oranje lijnen in de app vanuit startpunten IJs & Es, Brandtoren en bushalte Vasse bij RK-kerk.

Vervolg route

Wandelkeuzepunt D82

9 km

Einde van de route

Vasse; Vassergrafveld en Hezinger Esch

10 km

1

Dal van de Mosbeek: Natura2000

Natura2000

In de omgeving van Vasse liggen een aantal prachtige Natura 2000 gebieden. Ze zijn onderdeel van een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. Hier wil men door het nemen van gerichte maatregelen het verlies van planten en dieren tegengaan en herstellen.

Roezebeek en Hazelbekke

Deze route loopt onder andere langs het stroomgebied van de Roezebeek en de Hazelbekke, allebei onderdeel van het Natura 2000-gebied Dal van de Mosbeek - Springendal. De Hazelbekke drijft de prachtige watermolen De Mast aan, die even verderop langs deze weg staat.

Kalkrijk water

De brongebieden van beide beekjes kennen een prachtige vegetatie, mede door het kalkrijke water dat hier omhoog borrelt. Het beheer van deze gebieden is in handen van Landschap Overijssel, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten.

LO

Bezoekerscentrum Dal vdMosbeek

Bezoekerscentrum

Welkom in het Bezoekerscentrum Dal van de Mosbeek! Het bestaat uit Infocentrum IJs & Es, Watermolen Bels en Watermolen Frans. In het onbemande Infocentrum IJs & Es wordt het verhaal van Noordoost-Twente op beeldende wijze verteld. Het heeft dezelfde openingstijden als Restaurant Watermolen Bels.

Kracht van het ijs

Na de IJstijd stuwde het ijs de grondlagen in Twente met enorme kracht voor zich uit. De vorm van infocentrum IJs & Es verbeeldt de kracht van het ijs. Binnen vind je informatie over het ontstaan en de vroege bewoning van dit deel van Twente, een gebied waar veel prehistorische vondsten zijn gedaan.

Watermolens

Afwisselend in Watermolens Bels en Frans geven de molenaars op zondagmiddag maaldemonstraties. Ook erg leuk voor kinderen. Als Watermolen Frans open is, kun je de expositie over de geschiedenis van de molen en het molenaarsleven bekijken.

Bijzondere natuur

Natuurgebied Dal van de Mosbeek is een beschermd Natura2000-gebied. De grond bestaat uit keileem en dekzand waardoor bronnen met kalkrijk grondwater ontstaan zodat er bijzondere planten groeien. Om het bronnenlandschap te behouden, neemt Landschap Overijssel maatregelen om verdroging tegen te gaan.

<https://www.landschapoverijssel.nl/gebieden/bezoekerscentrum-dal-van-de-mosbeek>
(Bezoek Dal van de Mosbeek)

<https://www.landschapoverijssel.nl> (Routes Landschap Overijssel)

Restaurant Watermolens Bels

Restaurant gevestigd in de oude watermolen, gerund door familie Bels.

<https://www.watermolenbels.nl/> (www.watermolenbels.nl)

Braamberg

Vespe — Panorama vanaf de Braamberg

Braamberg

De Braamberg is met z'n 76 meter een van de hoogste punten van Overijssel. Het bos is rijk aan spechten waaronder de kleine bonte specht. Andere karakteristieke vogels zijn wespandief, havik, fluitier en appelvink. Ook hoor je hier af en toe raven.

Buitenverblijf

Bovenop de Braamberg bouwde de familie Jannink, bekend als een van de Twentse textielbaronnen, een riant buitenverblijf met uitzicht op de Holterberg. De fundering ligt er nog. De familie Jannink bezat onder meer de Braamberg, het Springendal en de Mandercirkels.

Brand

De Duitse bezetter brandde het buitenverblijf in 1944 af. De Duitsers waren bang dat dit mooie huis als uitkijkpost ging functioneren.

Hezinger Esch

Hezinger Esch

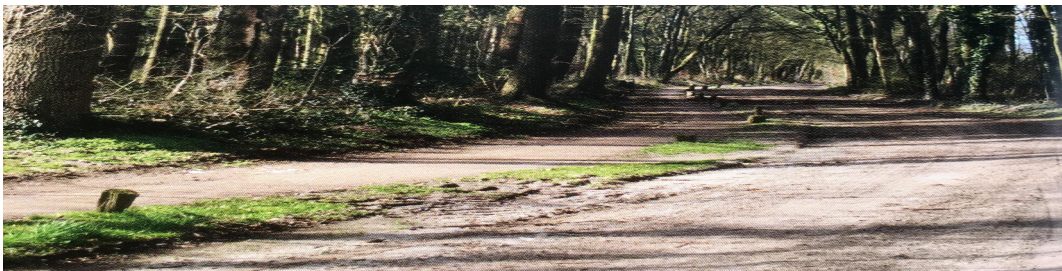
Je loopt hier langs de Hezinger Esch. Een es is een hooggelegen akker op een dekzandrug. Vanaf halverwege 1600 werden de bolle akkers nog hoger door bemesting met plaggen. De boeren verbouwden vooral graan op de es. Het woord 'es' is afgeleid van het Germaanse 'atisk': land waarvan gegeten wordt.

Hazelbekke

In het zuiden ligt naast de es, weggezakt in het landschap, natuurgebied de Hazelbekke. Het regenwater dat op de es valt, stroomt ondergronds af richting de Hazelbekke en komt daar aan de oppervlakte.

Höllweg, Hezingen

Höllweg

Vroeger waren er speciale wegen om overledenen naar het kerkhof te brengen, de 'dodenwegen'. De naam Höllweg was zo'n dodenweg (höll is Twents voor hel).

Leylijnen

Vaak zijn deze wegen kaarsrecht, misschien omdat men de overledenen zo snel mogelijk naar de begraafplaats wilde vervoeren. Een meer spiritueel verhaal is dat dodenwegen zich zouden bevinden op 'leylijnen': onzichtbare, rechte lijnen die punten van geografische belang met elkaar verbinden.

Energiebanen?

Tegenwoordig worden leylijnen ook beschouwd als energiebanen die spirituele krachtcentra met elkaar verbinden. Er zou een kracht vanuit gaan, die ervoor zorgt dat je bijzondere dingen waarneemt en extra energie hebt. Oude offerplaatsen of heiligdommen bevinden zich vaak op leylijnen.

Wat ervaar jij?

Bewandel de Höllweg en begeef je op de weg waarop onze voorouders hun laatste tocht maakten. Ervaar jij een energetische of spirituele kracht op deze weg?

Hazelbekke

Hazelbekke

Dit typisch Twentse beekje dankt zijn naam aan de hazelaars die langs het water staan. Het wordt gevoed met water vanuit de Hezinger Esch en de Boven Esch. In dit natuurgebied staan ook kwetsbare moerasvarens, boswederiken en wilde orchideeën.

Uniek

Omstreeks 1960 was Hazelbekke een karakteristiek cultuurlandschap, bestaande uit graslandjes met unieke flora en fauna en akkers omzoomd door houtwallen. Door schaalvergroting veranderde het karakter van het natuurgebied en liep het aantal bijzondere dieren en planten terug.

Natuurgebied

Tegenwoordig krijgt 8 hectare grasland weer de vrije ruimte om zich als natuurgebied te ontwikkelen. De oude landbouwgronden zijn weer drassig gemaakt waardoor bijzondere planten zoals de dotterbloem, breedbladige orchis en zeldzame grote keverorchis weer een kans krijgen.

Begeleiding van boswachter

De Hazelbekke is eigendom van Natuurmonumenten. Vanwege de kwetsbaarheid is het terrein niet vrij toegankelijk. Onder begeleiding van een boswachter of gids kun je genieten van dit stukje unieke natuur.

Slenk Hazelbekke

Slenk Hazelbekke

In dit essenlandschap ontspringen meerdere bronnen en er zijn verschillende slenken, ontstaan in de voorlaatste ijstijd. Een slenk is een uitgeslepen sleuf, waardoor het smeltwater van de ijstongen zich verplaatste. Vandaar ook de straatnaam 'Slenkteweg'.

Moeras

Vroeger konden boeren niets met dit lager gelegen, moerasachtige stuk bosgrond met essen. Ontstaan vanuit de Bovenesch stroomt hier een zijtak van het beekje Hazelbekke.

Van Hezingen naar Nutter

Vanuit Hezingen loopt u via de slenk Hazelbekke naar de volgende es, de Bovenesch. Zo komt u in de glooiingen van Nutter, een zogeheten 'marke' waarin de boeren zich vroeger verenigden en hun eigen rechtspraak hadden.

Marke

Vanaf de 13e eeuw regelde de marke het grondgebruik. Ook rechten en plichten ten aanzien van sloten, wegen en betaling van boetes werden vanuit de marke geregeld.

Nutter Esch

Nutter Esch

Aan de linkerkant zie je de Nutter Esch, een hooggelegen akker op een dekzandrug. In Twente ontstonden dekzandruggen tijdens de ijstijd, toen grote gletsjers de grond omhoog stuwden. Zo is het Twentse heuvelachtige landschap ontstaan.

Eerste boerenbedrijven

De hoger gelegen dekzandruggen waren aantrekkelijk voor de boeren die zich hier vestigden. Rond 1100 werden stukken bouwland aaneengesloten tot akkercomplexen. In Twente, Salland en Drenthe noemen we zo'n akker een es. De grond werd vruchtbaar gemaakt met schapenmest en later met heideplaggen.

Melkvee

Met de komst van kunstmest (na 1850) kon landbouwgrond op eenvoudige wijze worden bemest. Steeds meer heidegrond werd ontgonnen. Er ontstonden gemengde bedrijven met steeds meer (melk)vee. Veel gemengde boerenbedrijven zijn de afgelopen decennia veranderd in intensieve veehouderijen.

Herstel natuur

Via het Natura2000-proces werkt Landschap Overijssel in dit gebied aan behoud en herstel van hoogwaardige natuur en het behoud van het coulissenlandschap. Zo voorkomen we dat eenzijdige mais- en grasvelden de overhand krijgen en onze soortenrijkdom verder afneemt.

9

Vassergrafveld

Grafheuvels

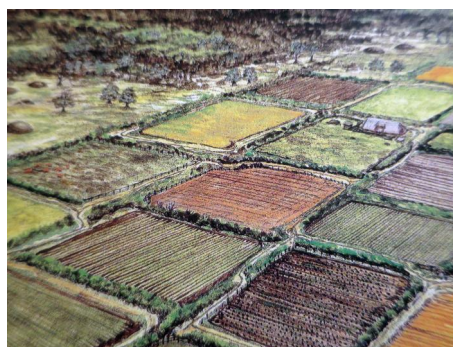
Het Vassergrafveld is het bekendste grafheuvelveld van Nederland. Het rijksmonument bestaat uit 20 grafheuvels die stammen uit de periode van 3000 - 7000 jaar geleden. Dit gebied was een van de eerste vestigingsplaatsen in Twente.

Droge voeten

Al in de Steentijd was dit al een aantrekkelijke plek voor bewoning; de hoge ligging zorgde voor droge voeten en er was bronwater beschikbaar.

Raatakkers

Tijdens archeologisch onderzoek zijn 'raatakkers' (celtic fields) teruggevonden: kleine, rechthoekige akkers van circa 30 bij 40 meter, omgeven door aarden wallen. Tijdens de ijzertijd verbouwden boeren er graan zoals spelt. Met het blote oog zijn raatakkers meestal niet waarneembaar.

10

Teerputten Vasse

Van zandafgraving tot teerput

Hier op de stuwwal van Ootmarsum liggen naast alle natuurschoon ook de restanten van twee teerputten. De oorspronkelijke zandafgravingen zijn van 1957 tot 1972 gebruikt voor het dumpen van chemisch afval. Eerst gebeurde dat illegaal, later werd hier legaal zuurteer gestort.

Schade door teerputten

Door de putten ontstond schade aan dit natuurgebied: bomen stierven en grondwater werd aangetast. Een plaatselijke boer klopte bij de gemeente aan omdat zijn roggeoogst mislukte zodra de wind vanaf de teerputten over zijn akker blies. Volgens de gemeente zaten er teveel wormen in zijn akker.

Ingekapseld

De eerste pogingen tot sanering, die in de jaren '70 begonnen, strandden. Pas in 2010 zijn de teerkuilen ingekapseld en aan de bovenkant afgedicht. Saneren is - in verband met de kosten - tot op heden geen optie geweest.

